

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**TARIX O'QITISH METODIKASI
O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim ✓
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim ✓
Ta'lim yo'nalishi:	60111100 – Tarix ✓

Chirchiq – 2023 ✓

freep

Fan/modul kodi TO'M203 ✓		O'quv yili 2024-2025 ✓	Semestr 4 ✓	ECTS - Kreditlar 4 ✓	
Fan/modul turi Majburiy ✓		Ta'lim tili O'zbek/rus ✓		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Tarix o'qitish metodikasi		60 ✓	60 ✓	120 ✓
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdagi maqsad – avvalo ta'lim – tarbiyaning uzviy birligini, o'qitish davomida talabalarni g'oyaviy – mafkuraviy saviyasini muttasil o'sib borishini ta'minlash. YOshlarga tarixdan puxta bilim berish, ularni mustaqil Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash. ✓ Fanning vazifasi – talabalarga tarix o'qitish metodikasi nazariyasini chuqur o'rgatish, hamda metodikani o'qitish jarayonining tarkibiy qismlari, maqsadi, mazmuni, o'qitish uslublari, natijalari o'rtasidagi bog'lanishlarni asoslab berish. ✓ II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-Mavzu. Kirish. Fanni maqsadi, vazifasi va muammolari, tarixi, o'rganish metodi, Tarix o'qitish nazariyasi “Tarix o'qitish usullari” fanining tarixi va rivojlanish bosqichlari. Tarix darsining turlari va ularni rejalashtirish haqida, tarix darslari sifat va samaradorligini oshirish haqida ma'lumotlar. Tarix o'qitish usullari fanini o'rganish sohasidagi mamlakatimizdagi ijtimoiy – iqtisodiy islohotlar natijalari. Tarix o'qitishning mazmuni va vazifasi jamiyat taraqqiyotida moddiy ishlab chiqarishning belgilovchilari haqida, ijtimoiy hayotning hamma sohalarida xalq ommasining, uning mehnati va kurashining hal qiluvchi roli to'g'risida yoshlarga tushunchalar hosil qilishdan iboratdir. 2- Mavzu. Tarix o'qitish usullari fani to'g'risida umumiy ma'lumotlar. Tarix o'qitish usullari fanining hozirgi bosqichdagi taraqqiyoti hamda ushbu fanga ilmiy bilimlarning mustaqil bir tarmog'i sifatida qaralishi. Tarix o'qitish usullari fani orqali bakalavriat talabalariga umummilliy va umuminsoniy qadriyatlarni hamjixatligini ko'rsatib berish. Mazkur fan orqali ta'lim – tarbiyaning uzviy birligini, o'qitish davomida talabalarni g'oyaviy mafkuraviy saviyasini muttasil o'sib borishini ta'minlash. 3- Mavzu. Tarix o'qitishda bosma matnlar bilan ishlash usuli Tarix o'qitishda qo'llaniladigan matnlarga – darslik matni, tarixiy xujjatlar, ilmiy – ommabop va badiiy, tarixiy adabiyotlar kiritilishi. Bosma matnlarga a) tushuntirib va izohlab o'qish; b) darslik matni mazmunini o'zlashtirish; v) o'quvchilarni bob, paragraf va undagi joylarni bir – biridan ajrata bilishga				

o'rgatilishi.

4-Mavzu. Tarix o'qitish metodikasining fan sifatida shakllanishi

Tarix o'qitish metodikasi fanining hozirgi jamiyatdagi holati. Tarix o'qitish metodikasining O'zbekistonda fan sifatida shakllanishi. 19-asr oxiri 20-asr boshlarida Turkistonda tarix o'qitishning ahvoli. Mustaqil O'zbekistonda tarix o'qitish metodikasining ilmiy pedagogik fan sifatida shakllanishi uchun yaratilgan shart-sharoitlar.

5-Mavzu. Tarix darslarining turlari va ularni tasniflash

Tarix darslarining qator ta'limi va tarbiyaviy masalalarini hal etishga qaratilishi. Tarix darslarida har bir darsni nafaqat mazmuni balki uni ustida ishlash jihatdan ham bir butunlikka erishish. Darslarni klassifikatsiyasi. Tarix darslarini tasniflashda O'zbekiston Respublikasi miqyosida umumlashtirilgan ilgor tajribalar asos qilib olinganligi.

6-mavzu. Tarix ta'limining amaliy usullari

Tarix o'qitishda amaliy uslubning yozma mashq, tajriba – tekshiruv, mehnat topshiriqlarini bajarish kabi turlaridan foydalanishi. Tarix o'qitishda ta'limning amaliy uslubi didaktik va metodik ahamiyatga ega ekanligi.

7- Mavzu. Tarix darslari, uning xillari va tuzilishi

Tarix o'qituvchisi har bir dars mavzuni aniqlashda tarixiylik (istorizm) sistemalik va izchillikka doimo ijodiy yondoshib borishi lozimligi. Tarix darslari xillarini hamda tuzilishini o'rganishda mashhur metodistlar A. A. Vagin, S. V. Ivanov, V. A. Bernadskiy, M. A. Zinovev, P. S. Leybengrub tajribalari va tadqiqotlaridan foydalanilishi.

8-Mavzu. Tarix darslari va unga bo'lgan zamonaviy talablar

O'zbekiston Respublikasida tarix darsiga bo'lgan umumiy pedagogik va didaktik talabalar asosida zamonaviy dare variantlarini eksperimental tajribalar asosida ishlab chiqilishi. Zamonaviy tarix darslarining mazmuni mustaqil O'zbekiston Respublikasining yoshlari orasida olib boriladigan mafkuraviy ishlar vazifalariga mos kelishi.

9-Mavzu: Tarix darslari samaradorligini oshirish

O'quv tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirib borishning vazifalari va muvoffaqiyatlari. Tarix darslarining samaradorligini oshirishda va tarixchi pedagoglarni tarbiyalab yetishtirishda pedagogik amaliyotlarning roli va ahamiyati. Tarix darslari samaradorligini oshirishga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan asosiy muammolar.

10-Mavzu: Tarixiy bilimlarni shakllantirish

O'zbekistonda tarix o'qitishning shakllanishi va tarixiy bilimlarni rivojlantirishda tarixiy faktlar tarixiy tushuncha hamda tasavvurlarning Tarix

fanini o'rganish samaradorligini oshirish jarayonlari. Tarixiy bilimlarni o'rganishga bo'lgan ehtiyojlarning ortib borishi.

11-Mavzu: Tarix o'qitishda texnik vositalar va ko'rgazmali qurollardan foydalanish

Tarix o'qitishning kurgazmali metodi va kurgazmali qurollar klassifikatsiyasi, ulardan foydalanish usullari. Tarix o'qitishda texnik vositalarni joriy etish davr talabi ekanligi. Texnik vositalar dars samaradorligini oshirishning muhim omili ekanligi. Zamonaviy axborot texnologiyalarining ta'lim tizimidagi sifat va samaradorligiga ta'siri.

12- Mavzu. Tarix o'qitishda ekologik ta'lim – tarbiyaning asosiy yo'nalishlari

Ekologik ta'lim – tarbiya bilan umumiy ta'limning o'zaro aloqadorligi. Insonni uning o'rab turgan tabiatga nisbatan ma'suliyati to'g'risidagi umumiy tasavvur asoslarini shakllantirishga asoslanganligi. Sotsial ekologiya insonparvarligi hamda uning pedagogika va metodika fani bilan uzviy bog'liqligi. Ekologik madaniyat yoshlarimizning ijtimoiy faolliklari ifodasi ekanligi. Maktab sharoitida ekologik ta'lim – tarbiyaning maqsad va vazifalari.

13 Mavzu. Ta'lim – tarbiya tizimida tarix o'rganishga integratsion yondoshish

Ta'lim – tarbiya jarayonida ijtimoiy – siyosiy, ma'naviy va mafkuraviy jihatdan etuk shaxsni kamol toptirishda, birinchi galda ta'limni insonparvarlashtirish, demokratlashtirish va integratsiyalashtirishga yo'naltirishning asosiy omili deb hisoblanishi.

14-Mavzu: Tarix ta'limida yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish usullari.

Respublikamizning ijtimoiy iktisodiy rivojlanishi, fan, texnika va texnologiyalar sohasidagi muvofaqiyatlariga erishuvi. Bugungi kunda tarix ta'limi jarayonida interfaol uslublar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalarini qullanishi.

15- Mavzu. Milliy qadriyatlarni anglamoq Vatanni anglamoqdir

Tarix ta'limida milliy qadriyat tushunchasi. YOshlarni milliy qadriyat va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash vazifalari. Milliy qadriyat, manaviyat umumbashariy qadriyat va madaniyatning sarchashmasi ekanligi Birinchi Prezidentimiz I. A. Karimovning "O'zbekistonning o'z istiqloq va taraqqiyot yo'li" asarida mustaqil O'zbekistonni rivojlantirishning ma'naviy ahloqiy negizlarini belgilab berilishi. ✓

III. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Kirish. Fanni maqsadi, vazifasi va muammolari, tarixi, o'rganish metodi,

Tarix o'qitish nazariyasi

2. Tarix o'qitish usullari fani to'g'risida umumiy ma'lumotlar.
3. Tarix o'qitishda bosma matnlar bilan ishlash usuli
4. Tarix o'qitish metodikasining fan sifatida shakllanishi.
5. Tarix darslarining turlari va ularni tasniflash.
6. Tarix ta'limining amaliy usullari
7. Tarix darslari, uning xillari va tuzilishi
8. Tarix darslari va unga bo'lgan zamonaviy talablar.
9. Tarix darslari samaradorligini oshirish.
10. Tarixiy bilimlarni shakllantirish.
11. Tarix o'qitishda texnik vositalar va ko'rgazmali qurollardan foydalanish.
12. Tarix o'qitishda ekologik ta'lim – tarbiyaning asosiy yo'nalishlari
13. Ta'lim – tarbiya tizimida tarix o'rganishga integratsion yondoshish
14. Tarix ta'limida yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish usullari.
15. Milliy qadriyatlarni anglamoq Vatanni anglamoqdir

Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarining jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Tarix o'qitish fanni maqsadi va vazifasi.
2. Tarix o'qitish fanning muammolari, tarixi, o'rganish metodlari.
3. Tarix o'qitish nazariyasi.
2. Tarix o'qitish usullari fani to'g'risida umumiy ma'lumotlar.
3. Tarix o'qitishda bosma matnlar bilan ishlash usuli.
4. Tarix o'qitish metodikasining fan sifatida shakllanishi.
5. Tarix darslarining turlari va ularni tasniflash.
6. Tarix ta'limining amaliy usullari.
7. Tarix darslari, uning xillari va tuzilishi.
8. Tarix darslari va unga bo'lgan zamonaviy talablar.
9. Tarix darslari samaradorligini oshirish.
10. Tarixiy bilimlarni shakllantirish.
11. Tarix o'qitishda texnik vositalar va ko'rgazmali qurollardan foydalanish.
12. Tarix o'qitishda ekologik ta'lim – tarbiyaning asosiy yo'nalishlari.
13. Ta'lim – tarbiya tizimida tarix o'rganishga integratsion yondoshish.
14. Tarix ta'limida yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish usullari.
15. Milliy qadriyatlarni anglamoq Vatanni anglamoqdir.
16. Tarix darsning turlari va ularni rejalashtirish haqida.

	17. Tarix darslari sifat va samaradorligini oshirish haqida ma'lumotlar. 18. Tarix o'qitish usullari fanini o'rganish sohasidagi mamalakatimizdagi ijtimoiy – iqtisodiy islohatlar. 19. Tarix o'qitish usullari orqali bakalavriat talabalariga umummilliy va umuminsoniy qadriyatlar hamjihatligini ko'rsatish. 20. Tarix o'qitish metodikasi fanining hozirgi jamiyatdagi holati. 21. Mustaqil O'zbekistonda tarix o'qitish metodikasining ilmiy pedagogik fan sifatida shakllanishi uchun yaratilgan shart-sharoitlar. 22. Tarix darslarining klassifikatsiyasi . 23. Zamonaviy tarix darslarining turlari. 24. Tarix darslari samaradorligini oshirishda salbiy ta'sir ko'rsatayotgan asosiy muammolar. 25. Tarix o'qitishning kurgazmali metodi va kurgazmali qurollar klassifikatsiyasi. 26. Ekologik ta'lim – tarbiya bilan umumiy ta'limning o'zaro aloqadorligi. 27. Maktab sharoitida ekologik ta'lim – tarbiyaning maqsad va vazifalari. 28. Tarix ta'limida milliy qadriyat tushunchasi. 29. Yoshlarni milliy qadriyat va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash vazifalari. 30. Zamonaviy axborot texnologiyalarining ta'lim tizimidagi sifat va samaradorlikga ta'siri. ✓
3.	VII. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - Tarixiy asoslarni o'rganish usullarini; xronologiyani o'rganish usullarini; tarixiy tasavvurlar va tushunchalarni shakllantirish usullari; darslik bilan ishlash usulini; tarixiy xujjatlar bilan ishlash haqida <i>bilimga ega bo'lishi</i>; - talaba tarix ta'limida qo'llaniladigan tarix o'qitishda bosma matnlar bilan ishlash usuli; tarix ta'limining amaliy usuli; tarix darslarini turlari va ularni rejalashtirish; tarix darslarini tashkiliy turlari; tarix darslari, uning xillari va tuzilishi; va boshqalarni to'g'ri tahlil etish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>. - talaba tarix amaliyoti davrida dars o'tish jarayonida tarix darslarining samaradorligini oshirib borishning asosiy yo'llarini o'rganish; kutilgan ijobiy natijalarga erishishning asosiy shakli – dars ekanligini bilish; o'qitish va ta'lim – tarbiya jarayonini optimal ya'ni qulay variantlarini puxta ishlab chiqish va amalga oshirish <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i>. ✓
4.	VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish;

	• individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va hiyoa qilish uchun loyihalar
5.	IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha og'zaki savol javob, yozma ish yoki test topshirishi zarur. ✓
6.	X. Asosiy adabiyotlar: 1. Gaffarov Y.X. Tarix o'qitishda texnologiyalar va loyihalashtirish (darslik) –T., “Turon-iqbol” nashriyoti. 2022y. 2. Toshpo'latov T., G'afforov Ya.X. Tarix o'qitishda texnologiyalar va loyihalashtirish (darslik) –T., “Turon-iqbol” nashriyoti. 2010y. 3. Gaffarov Y.X. “Maxsus fanlarni o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish” –T., “Ishonchli hamkor” nashriyoti. 2021y. XI. Qo'shimcha adabiyotlar ✓ 1. Farberman B. “Ilg'or pedagogik texnologiyalar” T.Fan nashriyoti 2000y. 2. Soy M.N., Djuraeva R.X. Sovremennye texnologii sovershenstvovaniya obucheniya - T.:2010 3. Tolipov U.K. Pedagogik texnologiyalarning tatbikiy asoslari - T.:2008 4. Azizxo'jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik maxorat. - T.: TDPU. 2003. 5. Yo'ldoshev J.K., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. -T.: O'kituvchi, 2004. 6. Yo'ldoshev J. Ta'lim yangilanish yo'lida. -T.: O'kituvchi. 2000. 7. Ishmuxamedova R. Talimda innovatsion texnologiyalar - T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2008. 8. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. - Qarshi, Nasaf, 2000. 9. Fuzailova G.S., Raxmatullaeva O.R. Tarix fanini kasbiy sohalarga yo'naltirib o'qitish metodikasi. (o'rta maxsus, kasb-xunar ta'limi muassasalari o'kituvchilari uchun metodik qo'llanma). - T., TDPU, 2012. - 140 b. 10. Ishmuxamedova R. Talimda innovatsion texnologiyalar - T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2008. ✓ Axborot manbalari www.pedagog.uz www.cspi.uz www.pedagog.uz www.edu.uz www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O'z.MK) ✓ www.ziynet.uz - Ziynet axborot-ta'lim resurslari portali
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 202_yil “_____” _____dagi qarori bilan tasdiqlangan

8.	Fan/modul uchun ma'sul: Y.X. Gaffarov CHDPU, "O'zbekiston tarixi" kafedrası professori, tarix fanlari nomzodi. A.X. Nigmatov CHDPU, "O'zbekiston tarixi" kafedrası o'qituvchisi
9.	Taqrizchilar: D. Uroqov – O'zMU, "Jahon tarixi" kafedrası mudiri O.M. Normatov CHDPU, "O'zbekiston tarixi" kafedrası dotsenti, tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori, (PhD).